

تقابل گروه‌های غرب‌گرا با تشکیل نظام جمهوری اسلامی و مواضع امام

سید محمد هاشم پور یزدان پرست^۱

خلاصه

با پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی، گروه‌های غرب‌گرا همراه با برپایی شورش‌های مسلحانه و کشتار مردم کشور و نیز شورش‌های اجتماعی و برپایی کودتا و تهاجم تبلیغی و طرح نظام‌های جان‌شسین و در نهایت اعلام قیام مسلحانه، به تقابل با تشکیل نظام جمهوری اسلامی و اسلامی شدن قوانین در مراحل تدریجی آن پرداختند. با اعلام همه‌پرسی جمهوری اسلامی آنان به طرح نظام‌های گوناگون جمهوری به عنوان جایگزین آن مبادرت کردند لکن رأی ۹۸/۲ درصد مردم به جمهوری اسلامی آنان را در این امر ناکام نمود.

با اعلام تشکیل «مجلس خبرگان» به جای «مجلس مؤسسان» به دلیل شرایطی که همین جریان‌ها با حمایت بیگانگان برای نابودی انقلاب اسلامی به وجود آورده بودند و تدوین سریع قانون اساسی برای گذر از این مرحله آنان به مخالفت برخاستند و بر تدوین قانون اساسی در مجلس مؤسسان تأکید کردند.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

با تشکیل مجلس خبرگان و تدوین قانون اساسی و پذیرش ولایت فقیه عادل بر جامعه اسلامی توسط نمایندگان این مجلس، گروه‌های غرب‌گرا به مخالفت با آن پرداختند و با کمک جاسوسان امریکایی اقدام به انحلال مجلس خبرگان نمودند.

آنان با پایان تدوین قانون اساسی به اعتراض به آن و لزوم طرح مجدد آن در سطح عموم روی آوردند و با اعلام همه‌پرسی برای قانون اساسی آن را تحریم و تلاش نمودند که رأی‌گیری با حداقل شرکت کنندگان برگزار گردد.

با برگزاری انتخابات مجلس شورای اسلامی و عدم اقبال مردم به آنان، ادعای تقلب در انتخابات را مطرح نمودند و این در حالی بود که رئیس‌جمهور نیز در جبهه آنان قرار گرفته بود و با گروهک‌هایی که به دنبال سرنگونی مسلحانه نظام جمهوری اسلامی بودند همکاری می‌نمود و زمینه را برای اقدام آنان فراهم می‌آورد و در نهایت این جریان به عزل رئیس‌جمهور منجر گردید.

و با رایحه قانون «اسلامی شدن قوانین» به مجلس نیز این جریان‌ها به تقابل با آن برخاستند و با رایحه لایحه قصاص آن را غیر انسانی توصیف نمودند. این جریان باعث صدور فتوای «ارتداد» جبهه ملی که خاستگاه رئیس‌جمهور بود، گردید و با آغاز قیام مسلحانه عوامل ضد انقلاب، حکم «محاربه» آنان نیز صادر گردید و این جریان باعث فرار رهبران هر دو جریان و محو آنان از صحنه سیاسی ایران و تثبیت نظام جمهوری اسلامی شد.

کلیدواژه‌ها: امام خمینی، همه‌پرسی، جمهوری اسلامی، لایحه قصاص، مجلس خبرگان، جبهه ملی، ارتداد، مجلس شورای اسلامی

مقدمه

با سفر حضرت امام به پاریس ایشان هدف را تشکیل «نظام جمهوری اسلامی» اعلام کردند و به خواست مردم، جهتی منطبق با اهداف اسلامی دادند و حکومت اسلامی را حکومتی منطبق با مردم‌سالاری که معتقد به مبانی اسلامی بوده و خواهان تشکیل حکومت در چهارچوب آن، همراه با حضور و نظارت خود بر کلیه مراحل «قانون‌گذاری»، «تعیین رهبری» و «اجرای قانون اسلامی» می‌باشند، معرفی نمودند و با بسیج مردم فداکار و مسلمان ایران حول نظام «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی»، انقلاب را به پیروزی رساندند.

با پیروزی انقلاب عناصر وابسته به نظام گذشته از اینکه نقاب دیگری بر چهره زده

بودند و عناصری که به مبانی اسلامی معتقد نبودند و جریان‌های التقاطی که به اسلام به عنوان ابزاری برای اهداف خود می‌نگریستند، در برابر امام و ملت ایران که هدفشان تشکیل نظام جمهوری اسلامی بود، صف‌بندی نمودند و با پایداری ملت ایران و قاطعیت امام نهایتاً به رغم اینکه تمام این جریان‌ها با تمام اختلافی که با هم داشتند، برای ناکامی و عدم موفقیت و شکست تشکیل جمهوری اسلامی به وحدت رسیده بودند، در اهداف خود ناکام ماندند و از صحنه سیاست ایران حذف گردیدند.

همه‌پرسی جمهوری اسلامی و طرح انواع جمهوری‌ها

از نخستین روزهای پیروزی انقلاب اسلامی، عناصر غرب‌گرا و شرق‌گرا شروع به تهاجمی همه‌جانبه برای انحراف در مبانی آن نمودند. شعار مشترک گروه‌های ضد انقلاب، با همه اختلافاتی که با یکدیگر دارند «برقراری دموکراسی در ایران» است. نشریات گوناگون متعلق به آنها که به بیش از دویست مورد رسیده با هماهنگی با یکدیگر، به مخالفت با «جمهوری اسلامی» و طرح انواع جمهوری‌های دیگر به عنوان حکومت‌های ایده‌آل و جایگزین آن پرداخته‌اند و در فکر تحمیل آنها بر اکثریت مردم مسلمان ایران هستند.

امام در این رابطه در ۹ اسفند ۵۷ چنین بیان داشتند:

ما باید عقاید استعماری را به هر شکل و فرمش در نطفه خفه کنیم و ایمان مردم را که ابرقدرت‌ها را به زانو درآورد، از آنان جدا نسازیم.^۱
مهندس مهدی بازرگان که سردمدار نهضت آزادی با تفکرات لیبرالیستی بود، یک هفته پس از پیروزی انقلاب اعلام می‌نماید:

در همه‌پرسی، «جمهوری دموکراتیک اسلامی» به رأی گذاشته می‌شود و فداییان خلق و اعضای حزب توده فراموش شده‌های انقلاب نبوده و مثل دیگران جای خود را خواهند داشت.^۲
و این معنی و تفسیر واضح دموکراتیک بودن، یعنی بی‌توجهی به حاکمیت قانون الهی که ملت ایران به دنبال آن است، می‌باشد.

۱. صحیفه/امام، ج ۶، ص ۲۶۵.

۲. کیهان، ۱۳۵۷/۱۲/۶، ص ۱.

حسن نزیه^۱ جمهوری صرف را مطرح می کند^۲ و ابوالفضل قاسمی^۳ نیز جمهوری ایرانی را مطرح و جمهوری هندوستان را بهترین الگو برای ایران معرفی می کند که در آن نیهیلیست‌ها و تروریست‌ها هم آزادی عمل دارند و بیان می‌دارد:

جمهوری ایرانی، یعنی جمهوری اسلامی؛ با این تفاوت که جمهوری ایرانی یک معلوم وافی و جمهوری اسلامی یک مجهول مطلق است. در صدر مشروطیت وقتی استعمار خواست مبارزه مقدس و پر ژرف ملت ایران را دچار خدشه سازد، در برابر مشروطه، نظام مشروعه را علم کرد.^۴ در نظر او نظام یک کشور اسلامی شیعی معتقد به وحی الهی و معتقد به امامت و معتقد به نیابت فقیه از جانب امام معصوم، با نظام یک کشور بت پرست، هیچ تفاوتی ندارد. آیت‌الله سید کاظم شریعتمداری اعلام نمود که حکومت اسلامی همان حکومت دموکراسی و حکومت مردم بر مردم می‌باشد.^۵

سید علی شایگان از بنیانگذاران جبهه ملی که پس از بیست سال سکونت در کشورهای غربی تازه وارد ایران شده، بیان داشته است که ایران را نمی‌توان به قرن اول اسلام برد، بلکه ایران را باید به کشوری مدرن با دولتی قابل قبول ملل دیگر تبدیل نمود.^۶ او خواستار یک سیستم حکومتی همانند آلمان فدرال، برای ایران شده است:

اصول اسلامی را می‌توان در جمهوری جدید رعایت نمود و نوشیدن مشروبات الکلی را ممنوع کرد، اما سیستم قضایی یا دولت را باید به شکل نوینی سازمان داد^۷ و برای آیت‌الله خمینی در دولت جدید هیچ مقام رسمی به جز مشاور متصور نیست.

۱. از عناصر سکولار و غربزده و بی‌اعتقاد به حاکمیت دین در صحنه سیاست بود و متأسفانه با چنین تفکری او جزء بنیانگذاران نهضت آزادی نیز قرار داشت. پس از انقلاب به سرپرستی شرکت نفت در دولت موقت برگزیده شد. در همین زمان او اعلام نمود که اسلام و قوانین اسلامی قابل پیاده شدن نیست. این سخنان واکنش‌های فراوانی را از جانب مردم و علما و از جمله امام برانگیخت. با کشف فساد مالی او در شرکت نفت، فراری شد. او از مرتب‌ترین لانه جاسوسی آمریکا و در خدمت آنان بوده است! نام رمز او (اس.دی.پوتی) بوده و در ستاد سیاسی کودتای پایگاه شهید نوژه همدان نیز حضور داشته است. کودتای نوژه، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۶۸، ص ۱۴۵. او با به دست آمدن اسناد وابستگان آمریکا در لانه جاسوسی از ایران گریخت و تحت حمایت بیگانگان قرار گرفت. او در خارج به بی‌اعتقادی همیشگی خود به اسلام و انقلاب اسلامی بارها اقرار نمود.

۲. کیهان، ۱۳۵۷/۱۲/۲.

۳. دبیر حزب ایران وابسته به جبهه ملی بود. او در جریان کودتای نوژه با عناصر کودتاگر وابسته به آمریکا همکاری می‌کرد و با کشف کودتا فراری شد.

۴. یعنی مرحوم شهید شیخ فضل‌الله نوری واضح نظریه مشروطه مشروعه را استعمار انگلیس علم نموده است!

۵. کیهان، ۱۳۵۷/۱۲/۵، ص ۵.

۶. همان، ۱۳۵۷/۱۲/۶، ص ۸.

۷. همان.

بیانات او و همفکرانش شدیداً مورد اعتراض واقع می‌شود و حضرت امام بیان می‌دارند: آنچه ملت شریف ایران در سرتاسر کشور با فریاد از آن پشتیبانی نموده است همین «جمهوری اسلامی» بوده است و اینجانب به آن رأی می‌دهم. نه یک کلمه کم و نه یک کلمه زیاد.^۱

همه‌پرسی و مواضع گروهک‌ها

اگرچه رهبران جبهه ملی اعلام می‌دارند که در همه‌پرسی شرکت می‌نمایند اما گروهی از اعضای این جبهه نیز همه‌پرسی را به دلیل اینکه باید قانون اساسی از طریق مجلس مؤسسان تعیین شود و از پیش نیز نباید صفتی به آن داده شود، تحریم می‌کنند. یکصد گروهک ضد انقلاب خلق‌الساعه با همه تنوعی که در افکار و عقاید ادعایی دارند همه‌پرسی را به دلیل نامشخص بودن ماهیت و محتوای جمهوری اسلامی تحریم می‌نمایند؛ و آن را یک‌جانبه و مستبدانه اعلام می‌کنند. امام به مخالفین پیشنهاد می‌کند:

شما می‌توانید در ورقه «نه» هر فرمی را که می‌خواهید بگنجانید.^۲

و آیت‌الله طالقانی نیز بیان نموده‌اند که تعریف جامعی از جمهورییت دموکراتیک درک نمی‌کنند و آنچه اینان می‌گویند چون نظیر ندارد، واقعاً «گنگ» است. اگر ما صداقت داریم باید درک عامه مردم را میزان کارمان، میزان رأیمان، میزان نظرمان و میزان عملمان قرار دهیم.^۳

امام طی پیام‌های متعدد مردم را به شرکت در همه‌پرسی تشویق می‌نمایند.^۴ مراجع عظام تقلید^۵ از مردم می‌خواهند به جمهوری اسلامی رأی دهند و هیئت علمای کردستان اعلام می‌کند که عدم شرکت در همه‌پرسی خلاف مصالح دینی و ملی است.^۶

جمهوری اسلامی؛ آری

با پایان همه‌پرسی و شمارش آرا نتیجه شگفت‌انگیز ۹۸/۲ درصدی آرای «آری» مردم مسلمان ایران به جمهوری اسلامی به دست آمد و مشخص شد که کل ضد انقلاب

۱. صحیفه امام، همان، ص ۳۵۳.

۲. همان، ص ۲۲۰.

۳. سروش، ش ۲۱، ۱۳۵۸/۶/۳۱، ص ۸۶.

۴. صحیفه امام، همان، ص ۲۲۰.

۵. اطلاعات، ۱۳۵۸/۱/۸، ص ۷؛ و ۱۳۵۸/۱/۹، ص ۲.

۶. همان، ۱۳۵۸/۱/۹، ص ۳.

با همه سر و صدا و تبلیغات به اضافه کل افراد بی تفاوت و یا کسانی که به هر دلیل نتوانسته‌اند در انتخابات شرکت نمایند، حداکثر ۱/۸ درصد آرا را در کشور دارند و نظام مردمی اسلامی برپا می‌شود و این ضربه‌ای کاری به آنان بود.

حضرت امام به همین مناسبت پیامی صادر نمودند:

دوازدهم فروردین روز اعلام جمهوری اسلامی روز نخستین حکومت الله است. اینها که عمال امریکا هستند، نمی‌خواستند بگذارند که ایران جمهوری اسلامی بشود.^۱

یکم خرداد تغییر طرح «مجلس مؤسسان» به «مجلس خبرگان»

حضرت امام در حکم نخست‌وزیری، وظایف مهندس مهدی بازرگان را مشخص نموده بودند. از مهمترین این وظایف، تشکیل مجلس مؤسسان از منتخبین مردم، جهت تصویب قانون اساسی بود.^۲ اما شرایط حساس کشور پس از انقلاب و توطئه‌های گوناگون و شورش‌های مختلفی که هر روز در گوشه و کنار کشور و در نقاط مرزی به خصوص در کردستان اتفاق می‌افتاد و اعتصاب و تحصن در کارخانجات و تشنجات در شهرها و آغاز ترور شخصیت‌ها توسط عوامل وابسته به بیگانه و بی‌کفایتی و عجز دولت‌مردان از تصمیم‌گیری‌های قاطع در برابر این توطئه‌ها و ترس آنان از واکنش سازمان‌های جهانی تحت نفوذ ابرقدرت‌ها و نیاز کشور به تشکیلات اداره‌کننده آن، موجب به وجود آمدن شرایطی گردید که لازم بود هر چه زودتر قانون اساسی نوشته شده و به آرای عمومی گذاشته شود.

امام به دلایل فوق، به رغم اینکه شخصاً موضوع برپایی مجلس مؤسسان را مطرح نموده بودند، با تشکیل این مجلس که صدها نفر عضو داشت و ممکن بود تصویب قانون اساسی در آن، چند سال طول بکشد و محیط را آماده برای توطئه‌ها و شکست انقلاب نماید به شدت مخالف بودند و آن را به صلاح مملکت و انقلاب نمی‌دانستند.

حضرت امام ابتدائاً نظرشان این بود که همان پیش‌نویس ارائه شده توسط دولت موقت که مورد بررسی امام و مراجع نیز قرار گرفته بود و در آن اصلاحاتی به عمل آمده بود، به رأی گذاشته شود و در آینده با آرام شدن شرایط و اوضاع کشور و تشکیل نهادها و رفع توطئه‌ها و خطراتی که از جانب دشمنان انقلاب در آن شرایط حساس برای آن طراحی

۱. صحیفه امام، همان، ص ۴۵۲.

۲. همان، ص ۵۴.

شده بود و با آرامشی که پس از تشکیل نهادهای مدیریتی کشور، حاصل می‌شد، مجدداً مورد مذاقه قرار گرفته و قانون اساسی متقنی نوشته شود. اما رئیس دولت موقت و همفکران او با آن مخالفت می‌نمایند و خواستار تشکیل مجلس مؤسسان می‌گردند. نهایتاً در جلسه مشترک دولت و شورای انقلاب در چهارم خرداد ۱۳۵۸ در خدمت امام، آیت‌الله طالقانی، رئیس شورای انقلاب پیشنهاد می‌کنند که مجلسی با حدود هفتاد نفر از خبرگان قانوندان تشکیل گردد و طی مدت کوتاهی قانون اساسی را بررسی و تصویب نماید. این پیشنهاد مورد قبول امام و دولت موقت قرار می‌گیرد و عملاً همه‌پرسی برای پیش‌نویس منتفی می‌گردد و امام دستور می‌دهند که شورای انقلاب طرح تشکیل مجلس خبرگان را بررسی و شرایط آن را مشخص و دولت انتخابات آن را برگزار نماید و خبرگان ملت با رأی آنان برگزیده و مجلس خبرگان بر همین اساس تشکیل گردد.^۱ تعداد اعضای مجلس به ازای هر یک میلیون نفر جمعیت کشور دو نفر تعیین شده بود که در کل قرار بود با ۷۵ عضو تشکیل شود و پس از بررسی و تصویب قانون اساسی، امام نیز آن را بررسی و تأیید نمایند، و سپس آن را به همه‌پرسی بگذارند. در صورتی که اگر مجلس مؤسسان تشکیل می‌شد، موضوع همه‌پرسی بعد از آن بی‌معنا بود.

دلیل مخالفت‌های بعدی بعضی افراد شرکت‌کننده در این جلسه، با مجلس خبرگان و تلاش در جهت انحلال آن، تصویب «اصل ولایت فقیه» توسط این مجلس بود که موجب شد آنان از اصرار خود برای برپایی مجلس مؤسسان همواره احساس پشیمانی و شکست نمایند. اگر چه در صورت تشکیل مجلس مؤسسان با شرایط مورد نظر آنان نیز، مردم با راهنمایی امام و با درس گرفتن از مشروطه، نمایندگان را به مجلس می‌فرستادند که جز قوانین اسلامی چیزی را تصویب نمایند. امام بیان می‌دارند:

الان قشرهایی هستند که می‌خواهند اسلام را کنار بگذارند... ما از استقلال منهای اسلام بیزار هستیم. از اینکه بگویند اسلام منهای روحانیت ما بیزار هستیم. بیدار باشید، توطئه بزرگ در کار است... تز اسلام منهای روحانیت یعنی لا اسلام.^۲

۱. عباس بشیری، انقلاب و پیروزی؛ کارنامه و خاطرات حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی، تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۳، ص ۲۹۴.

۲. صحیفه امام، ج ۷، ص ۴۸۶-۴۸۵.

مخالفت با تشکیل مجلس خبرگان

در دوران مشروطه در مجلس شورای ملی، اسلامی شدن قوانین توسط مرحوم شهید شیخ فضل‌الله نوری مجتهد بزرگ تهران در برابر غرب‌گرایان مطرح گردید و نهایتاً قرار شد در متمم قانون اساسی نظارت مجتهدین بر قانون‌گذاری پذیرفته شود.

ایستادگی ایشان در برابر این عوامل و رسوا نمودن اهداف ضد اسلامی آنان، آنان را آنچنان به تلاطم آورد که پس از کودتای اسعدخان بختیاری و محمودولی خان تنکابنی که با هماهنگی سفارت انگلیس و عناصر هم‌فکر، تهران را طی یک کودتا فتح نمودند، تنها شخصیتی را که اعدام نمودند، شخص ایشان بود.

محاکمه سریع و به دار زدن شیخ فضل‌الله نوری نیز درست در روز ۱۳ رجب سالگرد تولد حضرت علی (ع) برنامه‌ریزی شد! تا پیروزی دیدگاه غرب‌گرایان در برابر دیدگاه دین‌باوران و طرفداران پیاده شدن قوانین و شریعت اسلامی به رخ همه کشیده شود. امام خمینی در این رابطه بیان داشته‌اند:

آن وقت سید عبدالله بهبهانی را ترور کردند؛ مرحوم نوری را کشتند و مسیر ملت را از آن راهی که بود به مسیر دیگری برگرداندند و همان نقشه الان هست که مطهری را می‌کشند.^۱

پس از پیروزی انقلاب انطباق قوانین با «شریعت اسلام» دغدغه اصلی رهبران انقلاب اسلامی بود که از نخستین روزها با مخالفت عناصر ضد انقلاب روبه‌رو گردید و با دستور امام برای تشکیل مجلس خبرگان امید‌واهی گروهک‌های متعدد خلق‌الساعه بر باد رفت و لذا با سرعت و عجله به مخالفت با تشکیل این مجلس، آن هم در پوشش دلسوزی برای دین و ملت برخاستند.

کنگره‌ای از وکیلان دادگستری در تهران در ۶ خرداد برگزار می‌شود. از سردمداران این جلسه حسن نزیه و هدایت‌الله متین‌دفتری^۲ می‌باشند.

آنان با ارسال پیامی^۳ در تقابل با تشکیل مجلس خبرگان، خواهان این شده‌اند که هر

۱. همان، ص ۴۵۹.

۲. او گروهی به نام نهضت دموکراتیک به راه انداخته و مدعی مبارزه با امپریالیسم و مبارزه برای آزادی و دموکراسی شده است. او از مرتبطین سفارت امریکا و منبع خبری آنان بود. اسناد لانه جاسوسی، احزاب سیاسی، ج ۲، سند شماره ۱۰۱، ص ۵؛ و به رغم ثروت انبوهی که از پدرش که نخست‌وزیر رضاخان بود، به او رسیده بود، شریک تجاری ارتشید نصیری رئیس ساواک بود. نیمه پنهان، ج ۱، کیهان، ص ۱۰۶. پس از ایجاد چند شورش و تظاهرات در مخالفت با نظام جمهوری اسلامی و نشر اکاذیب علیه آن، زمانی که توسط دادستانی تحت تعقیب قرار گرفت، مخفی شد و سپس از کشور فرار کرد و در خارج همراه با گروه‌های ضد انقلاب از جمله منافقین، به دشمنی با مردم کشور و انقلاب اسلامی آنان پرداخت.

۳. اطلاعات، ۱۳۵۸/۳/۹، ص ۸.

سال در زادروز مصدق، اجتماع بزرگ حقوق دانان کشور به منظور پاسداری از حقوق و آزادی‌های فردی و اجتماعی تشکیل شود و نبرد حقوق دانان کشور برای مبارزه با هرگونه اختناق و بی‌عدالتی را سازمان دهد. حسن نزیه در این کنگره بیان می‌دارد:

امروز در بین پرچمداران جمهوری اسلامی کسانی هستند که تظاهر به جمهوری اسلامی می‌کنند، ولی فرصت‌طلبی می‌کنند و می‌خواهند ذخیره‌ای برای فردای خود به تصور باطل احراز نمایند.^۱

او افزوده است:^۲

اگر ما فکر کنیم که تمام مسائل سیاسی و اقتصادی و قضایی را می‌توانیم در قالب اسلامی بسازیم، این امر در شرایط حاضر نه مقدور است و نه ممکن و نه مفید!
در قطعنامه پایانی این کنگره^۳ آمده است:

- طرح قانون اساسی باید قبل از همه پرسى به وسیله مجلس مؤسسان به تصویب برسد.

- نمایندگان مجلس باید از طریق انتخابات آزاد و مستقیم توسط مردم به نسبت معقول و به طور معین انتخاب شوند.

- مراجعه مستقیم به آرای عمومی قبل از تصویب طرح قانون اساسی در مجلس مؤسسان مقرون به مصلحت ملت نیست.

- تضمین آزادی کامل مطبوعات و انتشارات و استفاده مساوی همه احزاب و گروه‌ها و جمعیت‌ها^۴ از وسایل ارتباط جمعی لازمه تدوین صحیح قانون اساسی و انتخابات صحیح مجلس مؤسسان می‌باشد.

این کنگره جهت هماهنگی برای شروع مخالفت‌های علنی عناصر سکولار طراحی شده و این نکات را تصویب نموده است.

بر اساس توطئه از پیش طراحی شده، بیانات حسن نزیه با ارسال تلگراف‌های متعدد از جانب همفکرانش، مورد تأیید و پشتیبانی قرار می‌گیرد.^۵

۱. همان، ۱۳۵۸/۳/۷، ص ۸.

۲. کیهان، ۱۳۵۸/۳/۷، ص ۳.

۳. اطلاعات، همان.

۴. علت تشکیل دویست گروه که با طرح برنامه بیگانگان برای در اختیار گرفتن مجلس و نوشتن قانون اساسی دلخواه آنان سر برآورده‌اند اینجا روشن می‌شود!

۵. اطلاعات، همان، ستون هفتم.

انتخابات گروهکی بعد از انقلاب و محرومیت توده‌های مردم از کاندید شدن در انتخابات

پس از برگزاری همه‌پرسی و آشکار شدن قلت مخالفین، گروهک‌های ضد انقلاب شرق و غربزده که تعداد آنها از یکصد گروه نیز گذشته بود با هماهنگی یکدیگر به دنبال تحمیل افراد مورد نظر خود به عنوان نمایندگان واقعی ملت ایران و قبضه نمودن مجلس مؤسسان و تحمیل قوانین مورد نظر خود برآمدند. آنان می‌خواستند قانون اساسی را مجدداً چون مشروطیت به شیوه دلخواه خود تصویب کنند و از اسلامی شدن قوانین جلوگیری نمایند.

امام در ۱۱ خرداد در پاسخ به تحرکات و سخنان عناصر ملی‌گرای سکولار بیان می‌دارند:

اینها عمال خارجی هستند. اینها و اربابانشان از اسم اسلام می‌ترسند. اسلام بود که تو دهنی به آنها زد و از مملکت بیرونشان کرد. می‌گویند که این جمهوری لازم نیست اسلامی باشد هر چه می‌خواهد جایش باشد. می‌گویند، جمهوری باشد، جمهوری ایرانی باشد، جمهوری دموکراتیک باشد. اینها از روحانی می‌ترسند. اگر روحانیت نباشد، اسلام را هیچ کس نمی‌تواند نگه دارد.^۱

حسن نزیه در پاسخ به دکتر بهشتی بیان داشته است:^۲

این دکتر بهشتی است که باید محاکمه شود، نه من. چون ایشان در لباس روحانیت می‌خواهند به مردم دروغ بگویند. اینها می‌خواهند زیر پای امام پوست خربزه بگذارند. عده‌ای هستند که مردم را رو در روی امام قرار داده و می‌دهند.

این مشکلاتی که با آن مواجه هستیم صرفاً ناشی از برخورد و طرز تلقی اطرافیان امام با مسائل می‌باشد و بس.

او در ادامه بیان کرده است:

من یک‌شبه مسلمان نشده‌ام و یک‌شبه مجاهد و انقلابی نشده‌ام. سال‌هاست که مسلمان و مؤمن و معتقد هستم. سال‌هاست که در پناه قرآن و اسلام مبارزه کرده و می‌کنم.

۱. صحیفه امام، ج ۸، ص ۴۳.

۲. اطلاعات، ۱۳۵۸/۳/۱۲، ص ۲.

دکتر مصدق را یاران نادان که امروز هم هستند، بر زمین زدند

با توجه به طرح مجدد تز اسلام منهای روحانیت و مخالفت با حاکمیت قوانین اسلامی توسط یاران دکتر مصدق، حجت الاسلام فلسفی که به مناسبت چهلمین روز شهادت آیت الله مطهری در مدرسه فیضیه و در خدمت امام سخن می گفت، ضمن اشاره به چهار نهضت و انقلاب بزرگ در تاریخ معاصر ایران و نقش روحانیت در آنها در رابطه با نهضت ملی شدن صنعت نفت بیان داشت:^۱

در آن موقع همان دوستان نادان مصدق که الان هم هستند می خواستند تز اسلام منهای روحانیت را پیاده کنند و به همین جهت آیت الله کاشانی را کنار زدند و با کنار زدن کاشانی، همه کسانی که به نام خدا فریاد می زدند از دور و بر مصدق کنار رفتند و مصدق پایگاه ملی خود را از دست داد و لذا سقوط کرد.

سید کاظم شریعتمداری در یک مصاحبه مطبوعاتی اعلام می کند:^۲

عدم تشکیل مجلس مؤسسان قطعاً اشتباه بسیار بزرگی است. با برگزاری همه پرسی درباره قانون اساسی آینده ایران مخالف هشتم و من رأی نخواهم داد.

امام پس از سه هفته مخالفت عوامل غرب گرا با تشکیل مجلس خبرگان در ۲۵ خرداد خطاب به آنان می فرماید:

اسلام، جنایتکارها که رفقای بعضی از شما بودند را به درک فرستاد. شما از اسلام وحشت دارید و حق دارید وحشت داشته باشید، ولی ملت اسلام، ملت ایران نمی تواند تابع هوای نفس شما باشد، نمی تواند قرآن را کنار بگذارد و قانون اساسی غربی را قبول کند.

مجلس مؤسسان اگر اعتبار دارد برای این است که مجلس مبعوث از ملت است. میزان، رأی ملت است.^۳

طرح مجلس مؤسسان به آن معنایی که از غرب طرح شده است و الهام از شیاطین گرفته شده است موجب تعویق می شود و موجب فساد.^۴ توطئه این است که تصویب قانون اساسی را به تعویق بیندازند و

۱. همان، ۱۳۵۸/۳/۲۰، ص ۱۲.

۲. همان، ص ۱۱ و ۷.

۳. صحیفه امام، همان، ص ۱۷۲.

۴. همان، ص ۱۶۲.

ریشه‌های گنبدیده به هم متصل بشوند و اساس اسلام را از بین ببرند.^۱
 آیت‌الله سید محمد رضا گلپایگانی ۲۹ خرداد با صدور اطلاعیه‌ای بیان داشتند:^۲
 اگر قانون اساسی به طور کامل طبق قوانین شرع تدوین نشود و مسئله
 اتکای حکومت به نظام امامت و ولایت روشن نشود، حکومت بر اساس
 آن طاغوتی و ظالمانه خواهد بود.
 حضرت آیت‌الله شهاب‌الدین مرعشی نجفی در ۳۱ خرداد اعلام کردند:^۳
 ولایت فقیه باید در قانون اساسی گنجانده شود.

برگزاری کنگره حامیان انقلاب اسلامی و مخالفان

کنگره‌ای برای بررسی و نقد پیش‌نویس قانون اساسی در دانشگاه تهران در ۴ تیر برگزار
 می‌شود. افراد دعوت شده به این کنگره بیشتر افراد نزدیک به رهبری انقلاب و حزب
 جمهوری اسلامی می‌باشند.^۴
 همزمان با آن، سمیناری با عنوان «خواست‌های ملت از قانون اساسی» نیز برگزار
 می‌شود که ۳۵ گروه ضد انقلاب در آن حضور دارند.
 ۱۱۰ تن از علمای حوزه علمیه قم در روز ۱۳ تیر خواستار درج ولایت فقیه در
 قانون اساسی می‌شوند. آنان بیان داشته‌اند که قانون اساسی مشروطیت به مراتب از
 پیش‌نویس فعلی اسلامی تر می‌باشد و ملت عالی‌ترین مقام کشور را جز در مرجعیت
 شیعه نمی‌داند.
 امام خمینی در آستانه انتخابات بیان می‌دارند:^۵
 خبرگانی که انتخاب می‌شوند باید آشنا به مسائل اسلام و خیره در آن
 و نیز معتقد به اسلام و متعهد و امین و ملی و مورد اعتماد و بی‌گرایش به
 چپ و راست و پرهیزکار باشند.
 امام به علمای اسلام‌شناس و خیره توصیه نمودند که در انتخابات شرکت نمایند و از
 مردم خواستند که به آنان رأی دهند.
 در ۱۲ مرداد انتخابات مجلس خبرگان، برپا می‌شود.

۱. همان.

۲. جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸/۳/۳۰، ص ۱.

۳. کیهان، ۱۳۵۸/۵/۱۱.

۴. جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸/۴/۳، ص ۱.

۵. صحیفه امام، ج ۹، ص ۹۳.

تصویب آیین نامه داخلی مجلس خبرگان^۱

در ۱۶ مرداد لایحه قانونی اداره امور جلسات و آیین نامه داخلی مجلس پس از تصویب آن در هیئت دولت در شورای انقلاب مطرح می شود و مورد تصویب قرار می گیرد. در ۲۰ مرداد نتایج قطعی انتخابات مجلس خبرگان اعلام می شود. نفر اول آیت الله طالقانی با بیش از دو میلیون رأی و ده کاندیدای حزب جمهوری اسلامی نفرات اول بودند.^۲ بین نفر دهم و یازدهم اختلاف بسیار فاحش یک میلیون رأی وجود دارد و بار دیگر وزن اجتماعی عناصر غیر خط امام را روشن می کند.

افتتاح مجلس خبرگان

مجلس خبرگان در روز ۲۸ مرداد با پیام امام آغاز به کار می کند و این در حالی بود که شدیدترین توطئه ها توسط ایادی بیگانه در تهران و سایر نقاط کشور به خصوص در کردستان در حال اجرا می باشد و یک شب قبل از آن تهاجم نهایی ضد انقلاب برای جدایی کردستان از طریق تسلط بر پایه آغاز شده بود.

امام خمینی ضمن پیامی بر اسلامی شدن قوانین تأکید می نمایند:^۳

قانون اساسی و سایر قوانین در این جمهوری باید صد در صد بر اساس اسلام باشد و اگر یک ماده هم بر خلاف احکام اسلام باشد، تخلف از جمهوری و آرای اکثریت قریب به اتفاق ملت است. و کالت نمایندگان محدود به حدود جمهوری اسلامی است.

آیین نامه داخلی مجلس خبرگان

رحمت الله مقدم مراغه ای بلافاصله پس از سوگند نمایندگان، به آیین نامه داخلی تهیه شده توسط دولت موقت و مصوب شورای انقلاب اعتراض می کند:

هیچ آیین نامه ای تا در اینجا تصویب نشود نمی تواند مورد قبول باشد. این اعتراض موجب بحث های فراوانی در مجلس خبرگان گردید و وقت مجلس را گرفت و در نهایت نیز موجب کنار گذاشته شدن آیین نامه دولت موقت شد. تهیه آیین نامه توسط خود مجلس خبرگان نیز در نهایت زمینه کنار گذاشتن پیش نویس تهیه شده توسط دولت موقت را فراهم آورد.

۱. جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸/۵/۱۷، ص ۱.

۲. محمدوحید قلفی، مجلس خبرگان و حکومت دینی در ایران، تهران، عروج، ۱۳۸۴، ص ۲۹۹.

۳. صحیفه امام، همان، ص ۳۰۹.

نیروهای لیبرال همواره از اصرار بر تشکیل مجلس مؤسسان و نیز اصرار مقدم‌مراغه‌ای در مجلس خبرگان بر تهیه آیین‌نامه داخلی توسط خود نمایندگان که موجب کنار گذاشتن پیش‌نویس قانون اساسی شد، پشتیبان بوده‌اند. هدف او از طرح شیطنت‌آمیز این موضوع، ائتلاف وقت مجلس بود و یکی از دلایل عدم اتمام تدوین قانون اساسی در موعد معین شده گردید و مستمسک تلاش برای انحلال این مجلس توسط همین شخص و همفکرانش شد.

انتخابات طبقاتی و صنفی در مشروطه و محرومیت توده‌های مردم از شرکت در انتخابات

پس از پیروزی مشروطه و بازگشت روحانیون تدوین آیین‌نامه انتخابات در دستور کار قرار رفت. مشروطه‌طلبان هیئتی آشنا به قوانین اروپایی و مسلط به زبان‌های فرنگی را واداشتند تا با ترجمه منابع اروپایی به تنظیم پیش‌نویس آیین‌نامه و قانون انتخابات بپردازند.^۱

این افراد از درباریان و دولتمردان اطراف مظفرالدین شاه و اشراف و تحصیل‌کردگان اروپا و نیز تعدادی از اعضای انجمن‌های مخفی^۲ مرتبط با سفارت انگلیس بودند که نقش و دخالت چندانی در نهضت و در مبارزات ملت نداشتند. بر اساس این آیین‌نامه شهر تهران با ده درصد جمعیت، ۳۰ درصد نمایندگان را داشت و حد نصاب تشکیل مجلس نیز تعداد نمایندگان تهران بود. از ۶۰ نفر نماینده تهران تنها ۴ تن از علما و طلاب انتخاب می‌شدند و بقیه از شاهدگان و کشاورزان و اصناف بودند. کارگران، شاگردان، کاسبان جزء، نیروهای نظامی و نیز انتظامی و کارمندان دولتی و سایر قشرها که طبقات پایین جامعه را تشکیل می‌دادند و نیز زنان، از انتخاب کردن و انتخاب شدن محروم بوده‌اند. این نحو انتخابات تنها در مجلس اول بود و بعد ملغی شد و هدف از این کار جلوگیری از تسلط علما بر این مجلس که وظیفه مهم نوشتن قانون اساسی را بر عهده داشت، بود.

۱. حسین آبادیان، بحران مشروطیت در ایران، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ج ۲، ۱۳۸۵، ص ۳۶.

۲. ن. پ. مامون‌تف، حکومت تزار و محمدعلی‌شاه؛ خاطرات بمباران مجلس شورای ملی در سال ۱۳۲۶ هجری قمری، ترجمه شرف‌الدین قهرمانی، به اهتمام همایون شهیدی، تهران، اشکان، ۱۳۷۶، ص ۳۳۹ به نقل از مهدی انصاری، شیخ فضل‌الله نوری و مشروطیت، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۶، ص ۱۳۹.

مشروطه و آیین نامه انتخابات

دیپلمات‌های سفارت انگلیس^۱ توسط عوامل خود و با شایعاتی که از طریق آنان پخش نموده بودند و با ایجاد مقدمات و تأمین امکانات بست‌نشینی، تعدادی از مردم را به آنجا کشانده و با استفاده از غیبت علمای تهران و رهبران نهضت عدالتخانه که معترضانه تهران را ترک کرده بودند، در آنجا به تبلیغ افکار و پیاده نمودن اهداف خود پرداخته بودند.^۲

شیخ ابراهیم زنجانی^۳ در این رابطه نکته جالبی را اعتراف نموده است:

اول عنوان عدالتخانه در زبان‌ها دوران داشت... و بالاخره به القای انگلیسیان و پاره‌ای مردمان آزادی و وطن‌خواه، مشروطیت دولت و قانون و مجلس شورای ملی و انتخابات و قانون اساسی به میان آمد.

تدوین قانون اساسی مشروطه و تدوین کنندگان آن

«کتابچه قانون اساسی» توسط صدر اعظم به مجلس ارسال شد چون مواد آن به دلیل تأیید استبداد و نبود حقوق ملت در آن مورد قبول واقع نگردید کنار گذاشته شد؛ و کلاً خود به تدوین قانون اساسی پرداختند.

هیئتی شامل چند تن از نمایندگان از جمله حسن تقی‌زاده با استفاده از قانون اساسی بلژیک و تهیه چند جلد کتاب قانون از پارلمان انگلیس^۴ و تا حدی قانون اساسی فرانسه و توجه به قوانین کشورهای بالکان به خصوص بلغارستان با شتاب‌زدگی به تدوین قانون

۱. غلامحسین میرزا صالح، *خاطرات شیخ ابراهیم زنجانی*؛ سرگذشت زندگانی من، تهران، کویر، ۱۳۸۸، ص ۹۲.
۲. ناظم‌الاسلام کرمانی به این نمونه مطالب در موارد متعددی اقرار نموده است که نشانگر فعالیت و اهداف اینها می‌باشد: اهل طهران در این ایام تحسن در سفارتخانه، به حدی بیدار شده و به دایره تمدن و حقوق پا گذارده‌اند که در مدت ده سال ممکن نبود. اشخاصی که در خارجه تربیت شده‌اند... شب و روز در کار بیداری مردم می‌باشند. محمد ناظم‌الاسلام کرمانی، *تاریخ بیداری ایرانیان*، به کوشش علی اکبر سعیدی سیرجانی، تهران، رسا، ۱۳۵۷، ص ۴۷۸.

۳. شیخ رضا زنجانی در مجلس دوره اول مشروطه (۱۳۲۴) از زنجان و در دوره دوم از تبریز و در دوره سوم و چهارم از زنجان به نمایندگی مجلس شورای ملی انتخاب شد. او از افراد به اصطلاح آزادخواه بود و در لژ فراماسونری آدمیت عضو بود و محاکمه شیخ فضل‌الله نوری مجتهد معروف در سال ۱۳۲۸ قمری در دادگاهی انجام شد که تحت نظر کودکان‌آگران مرتبط با سفارت انگلیس یعنی اسعدخان بختیاری و محمدولی خان تنکابنی و یفرم خان ارمنی رئیس شهربانی مجاهدین! تشکیل شده بود و شیخ ابراهیم زنجانی، قاضی آن دادگاه بود. او به قبول اولتیماتوم روسیه ضد ایران رأی داد.

۴. هاشم محیط مافی، *مقدمات مشروطیت*، به کوشش مجید تفرشی و دیگران، تهران، فردوسی، ۱۳۶۳، ج ۱، ص ۱۹۴ به نقل از مهدی انصاری، همان، ص ۱۵۷.

اساسی^۱ و رفع نقایص سابق آن که مورد اعتراض قرار گرفته بود، پرداختند.^۲ این افراد کاملاً تحت تأثیر اوضاع سیاسی و گرایش‌های غرب‌گرایانه زمان خود بودند. در این قانون به سبک قانون اساسی فرانسه اصل بر جدایی دین از سیاست و عدم حاکمیت روحانیت در امور کشور بود.

البته نظارت رهبران روحانی مشروطه بر قانون اساسی از آغاز تشکیل مجلس وجود داشت اما این امر به صورت رسمی و اصلی ثابت نبود و اصولاً در قانون مشروطیت جز نمایندگان که به سبک فوق تعیین شدند، هیچ فردی، حتی رهبران نهضت، امتیاز خاصی نداشتند؛ رسماً تنها دو عالم انتخاب شده حق رأی داشتند.

تصویب قانون اساسی مشروطه

به دلیل آنکه در این قانون از رابطه اختیارات حکومت و حقوق و آزادی‌های فردی و اجتماعی ملت ایران ذکری به میان نیامده بود و از جهت انطباق آن با شرع نیز ابهامات فراوانی در آن وجود داشت با مخالفت عده‌ای از نمایندگان و نیز مرحوم شیخ فضل‌الله نوری روبه‌رو شد و به همین دلیل تهیه متمم و قبول نظارت چند تن از مجتهدین در آن برای انطباق قوانین مجلس با شرع اسلام و اصلاحات دیگر پذیرفته شد.

شروع اختلافات در مجلس اول بر سر متمم قانون اساسی

نوشتن این متمم به دلیل ضعف‌ها و کمبودها و ابهامات قانون اساسی و حوادثی که در چند ماهه پس از پیروزی به وقوع پیوست و سوءاستفاده‌ای که از فضای به هم ریخته اجتماعی و سیاسی می‌شد و بی‌بندوباری قلم و بیان و تشکیک در مقدسات دینی و اهانت و تهمت و هتک حرمت افراد و شخصیت‌ها در زیر پوشش آزادی و مساوات و بعضی رفتارهای ناشایست اخلاقی مشروطه‌طلبان صورت می‌گرفت، به سرعت و سهولت نوشتن قانون اساسی انجام نمی‌گرفت و تعیین موارد و مصداق‌های دقیق‌تر و صریح‌تر قانون اساسی امری بود که موجب اختلاف و بروز افکار و عقاید گوناگون می‌شد.

۱. سید حسن تقی‌زاده، مقالات تقی‌زاده، زیر نظر ایرج افشار، تهران، شرکت سهامی افست، ج ۵، ص ۹۱ به نقل از مهدی انصاری، همان.

۲. مصطفی رحیمی، قانون اساسی و اصول دموکراسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷، ص ۳۱ به نقل از مهدی انصاری، همان.

جناح روشنفکر مجذوب غرب^۱ در پی آن بودند تا مواضع و افکار خود را در پوشش توافق دین با آن افکار^۲ در مواد متمم صورت قانونی ببخشند و مشروطه را که تا پایان مرحله اول آن، همه هدف‌ها، انگیزه‌ها و شعارهایش، حول محور «عدالت‌خانه» و «اجرای احکام و قوانین اسلامی» دور می‌زد و از مفهوم عدالت‌خواهی اسلامی^۳ مایه می‌گرفت را به یک مشروطه غربی حول محور آزادی‌طلبی با تفسیر اومانستی و در حقیقت ضد حاکمیت قوانین دین تبدیل نمایند و این موضوع موجب رویارویی‌های شدید میان این جناح و مرحوم شهید شیخ فضل‌الله نوری گردید.

تدوین متمم قانون اساسی

تدوین متمم قانون اساسی در چنین فضایی انجام می‌گرفت و آشکار شدن ماهیت و مبنای غربی تفکر مشروطه‌خواهی و حمایت بیگانگان از آن، در جهت‌گیری علمای دینی و گروه‌های سیاسی در باره مواد متمم نقش بسزایی داشت.

شیخ فضل‌الله نوری، سکولاریسم و غرب‌گرایی و نیز لاپابالی‌گری حاکم بر اندیشه و رفتار برخی از جریان‌ها و انجمن‌ها را که در چند ماه پس از پیروزی به تدریج خود را آشکار ساخته بود، برای فرهنگ و اعتقادات ملت مسلمان ایران و اهداف اولیه نهضت که گسترش عدالت و رواج و حاکمیت قوانین شریعت بود، ویرانگر می‌دانست^۴ و دریافته بود که آنان می‌خواهند اهداف خود را در مواد متمم بگنجانند و نهضت را از مسیر و اهداف اولیه‌اش منحرف سازند، لذا در پی آن بود تا برای جلوگیری از چنین تهدیدهایی، محکم‌کاری‌های لازم را در متمم قانون اساسی به عمل آورد.

آن مرحوم تلاش کرد که با حضور در مجلس و کمیسیون‌های آن، مشروطه را مقید به

۱. حسن تقی‌زاده اگر چه مدتی ملبس به لباس روحانیت بود اما در نوجوانی تربیت شده یکی از مدارس امریکایی در تبریز بود. او سفارت انگلیس را «قطعه‌ای از خاک آزاد» می‌دانست که «سنگ بنای حریت ایران» در آنجا گذاشته شده است. ایرج افشار، *اوراق تازه‌یاب مشروطیت و نقش تقی‌زاده*، جاویدان، ۱۳۵۹، ص ۱۰۳ به نقل از رسول جعفریان، *مقالات تاریخی*، دلیل، ۱۳۷۹، ج ۶، ص ۹۶.

۲. نامه سراسپرینگ رایس به سر ادوارگری از سفارت انگلیس در تهران به وزارت خارجه در لندن روشنگر استراتژی این گروه می‌باشد: «توجه به سماجتی که کارگردانان جمعیت اصلاح‌طلب برای نشان دادن اینکه هدف اسلام همان هدف آزادی است، شخص را به اعجاب وامی‌دارد. اکنون «راه خدا» یعنی سبیل‌الله همان «راه آزادی» است. این همان راهی است که گروه‌های التقاطی قبل و بعد از انقلاب به پیروی از اسلاف خود برای نفوذ در جامعه دینی ایران آن را پیمودند.»

۳. پس از پیروزی نهضت مشروطیت، بر سر در ورودی محوطه مجلس شورای ملی به عنوان چکیده همه عقاید و انگیزه‌ها و اهداف نهضت مشروطیت نوشته شد: «عدل مظفر».

۴. «اینان سخن از قانون، و از برابری و از همدستی و مانند اینها راندندی و نویدها به مردم درباره آینده دادندی و بیشتر برای گفته‌های خود گواه از قرآن و حدیث آوردندی و معنی مشروطه و نتیجه‌های آن را بداندانان که اروپاییان می‌شناختند کمتر می‌دانستند.» احمد کسروی، *تاریخ مشروطه/ ایران*، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷، ج ۱، ص ۲۳۴.

شرع و نظارت «هیئت طراز اول» نماید و بر همین اساس با همکاری برخی از عالمان و مراجع طرفدار مشروطه نجف، اصل دوم متمم قانون اساسی که به «اصل ابدیه» معروف شد را تهیه کرد:

در هر عصری از اعصار هیئتی که کمتر از پنج نفر نباشد از مجتهدین و فقهای متدین که مطلع از مقتضیات زمان هم باشند در مجلس حضور داشته باشند تا موادی که در مجلس عنوان می‌شود را بررسی کرده تا قانونی مخالف شرع اسلام به تصویب نرسد.

این علما حق داشتند قوانین مصوب مجلس را در صورتی که خلاف اسلام تشخیص دهند، و تو کنند.

چگونگی تعیین این علما که در نهایت به نمایندگان مجلس سپرده شده بود، مورد اعتراض شیخ فضل الله واقع شد. ایشان تعیین علما را کاری تخصصی و در شأن مراجع و حوزه‌ها می‌دانست و این شیوه را که با بازی دادن نمایندگان موجود در مجلس که بسیاری از آنان سواد لازم و اطلاع کافی از مسائل نداشتند به تصویب رسیده بود و همینان نیز مسئول تعیین مجتهدین و فقها می‌شدند را نفی نمود.

ایشان با همراهی تعدادی از یارانش سه ماه در شاه عبدالعظیم متحصن شدند و با سخنرانی برای مردم و نامه‌نگاری به علمای سراسر کشور و مراجع نجف از توطئه‌ها و هدف‌های پنهان غرب‌گرایان مجذوب و وابسته، آنان را آگاه نمودند.

متأسفانه فریادهای شیخ فضل الله در فضای مسموم و غوغاسالار آن روز و در میان فریادها و شعارهای منافقانه «آزادی و مساوات» خواهی محو شد^۱ و در بین توده مرعوب، پذیرش نیافت و بدین گونه، انقلاب که از داشتن رهبری واحد و نیرومند، که بتواند آن را از گرداب بحران‌ها برهاند و تحریکات سیاسی نابهنجار را مهار کند، محروم بود، با اختلاف میان علما در تشنج و تشتت و بحران فرو رفت و در نهایت مجلس به توپ بسته شد و دوران استبداد صغیر آغاز شد.

با آمادگی مراجع نجف برای بسیج مردم و حرکت به سوی تهران برای نجات مشروطه، کودتای انگلیسی فتح تهران توسط عوامل وابسته به این دولت استعماری اتفاق افتاد و شیخ فضل الله نوری به عنوان مخالف آزادی و مشروطیت و حامی استبداد و به تعبیر

۱. جملاتی از شیخ در زیر چوبه دار: خدایا خود شاهد باش در این دم آخر باز هم به این مردم می‌گویم که مؤسسان این اساس لامذهبین هستند که مردم را فریب داده‌اند. این اساس مخالف اسلام است. سید جلال الدین مدنی، تاریخ تحولات سیاسی و روابط خارجی/ایران، دفتر انتشارات اسلامی، بی تا، ج ۲، ص ۲۰۴.

جلال آل احمد در حقیقت به عنوان «مدافع کلیت تشیع اسلامی»^۱ بالای دار رفت^۲ و اصل دوم متمم نیز برای همیشه مسکوت ماند و «حریت و مساوات مشئوم» جای «عدالت خواهی» را گرفت و استبداد رضاخانی را که حریت ملت ایران را به باد داد و مساوات آحاد ملت با یکدیگر را قربانی نمود در کشور ما پیاده شد.

ماجرای تشکیل جلسه هیئت دولت موقت برای انحلال مجلس خبرگان

از ۷۲ نفر نماینده انتخاب شده در مجلس خبرگان، ۴۲ نفر مجتهد، ۱۲ نفر درس خارج خوانده و جمعاً ۵۸ نفر دروس حوزوی خوانده بودند و بر خلاف دوران مشروطه که نمایندگان اکثراً افرادی بی سواد و بی اطلاع از قانون گذاری و اوضاع و افکار روزگار بودند، چنین افرادی به تدوین قانون اساسی پرداختند.

یکی از بزرگ ترین خدمات آیت الله بهشتی اداره مجلس خبرگان با قدرت مدیریت خود و تدوین قانون اساسی بود. ایشان توانست از میان عقاید و جریان های فکری گوناگون در مجلس و از میان اختلافات فقهی موجود در میان علمای بزرگ و خبره های که در آن مجلس بودند، متن قانون اساسی را به تصویب آنان برساند.

اصل ولایت فقیه، پر سر و صداترین و اختلاف برانگیزترین اصل قانون اساسی بود و عوامل لیبرال و عوامل مرتبط با لانه جاسوسی بیشترین تلاش را نمودند تا این اصل به تصویب نرسد. اما قدرت مدیریت آیت الله بهشتی و حمایت مراجع از این اصل توانست آن را در مجلس به تصویب برساند و توطئه آنان را ناکام بگذارد. از آن پس این گروه ها به دنبال توطئه انحلال مجلس خبرگان برآمدند و سفیر ایران در کشورهای اسکاندیناوی یعنی عباس امیرانتظام از جانب جاسوسان امریکایی مأموریت یافت با کمک لیبرال ها و در رأس آنان رئیس و اعضای دولت موقت به این امر مبادرت نماید.

در ۲۸ مهر ۵۸ در حالی که مجلس خبرگان در حال بررسی اصول قانون اساسی است و بیش از دو، سوم اصول را به تصویب رسانده بود، امیرانتظام سفیر دولت موقت در کشورهای اسکاندیناوی پس از تهیه متن لایحه انحلال این مجلس توسط ابوالفتح

۱. جلال آل احمد، غریزدگی، تهران، فردوس، ۱۳۸۰، ص ۶۷.

۲. ایها الناس! من به هیچ وجه منکر مجلس شورای ملی نیستم... صریحاً می گویم که من آن مجلس شورای ملی را می خواهم که اساسش بر اسلامیت باشد و بر خلاف قرآن و بر خلاف شریعت محمدی و بر خلاف مذهب مقدس جعفری، قانونی نگذارد.» محمد ترکمان، رسائل، اعلامیه ها، مکتوبات شیخ شهید فضل الله نوری، تهران، رسا، ۱۳۶۲، ج ۱، ص ۲۸۵ به نقل از مهدی انصاری، همان، ص ۱۹۷. تمام کلمات راجع است به چند نفر لامذهب بی دین آزادی طلب که احکام شریعت قیدی است برای آنها و می خواهند نگذارند این مجلس مقید بشود به احکام اسلام و اجرای آن. محمد ترکمان، همان، ص ۲۸۵ به نقل از مهدی انصاری، همان، ص ۳۴۱.

بنی‌صدر دادستان کل کشور و احمد صدر حاج سیدجوادی وزیر دادگستری و شورایی مرکب از چند تن از وزرای کابینه دولت موقت، آن را به امضای ۱۴ تن از وزرا رسانده و سپس در اختیار مهندس بازرگان که او نیز به علت هم‌فکری با آنان با طرح موافقت کرده بود، می‌گذارد تا در هیئت دولت با اطمینان مورد تأیید قرار گیرد و سه تن از اعضای شورای انقلاب که در هیئت دولت شرکت می‌نمودند یعنی آقایان سید علی خامنه‌ای، هاشمی و مهدوی کنی نتوانند جلوی تصویب آن را بگیرند و سپس سریعاً در اختیار خبرگزاری‌ها و مطبوعات و رادیو-تلویزیون‌های داخلی و خارجی که تا دیر وقت بر اساس توطئه طراحی شده آماده بودند، گذاشته شود و با پخش آن در سراسر جهان، امام را در برابر عمل انجام‌شده قرار داده و مجبور به پذیرش انحلال مجلس خبرگان بنمایند. اما موضوع با مخالفت آقایان مواجه می‌گردد و آنان می‌خواهند که موضوع ابتدا با امام در میان گذاشته شود و لذا رئیس دولت موقت مجبور می‌شود که قبل از اعلام انحلال مجلس، نظر امام را در این رابطه جويا شود. توطئه‌گران که تلاش‌های خود را بر باد رفته می‌یابند، در میان خودشان قرار می‌گذارند امام را تهدید نمایند که در صورت عدم موافقت با انحلال مجلس خبرگان اعضای هیئت دولت دسته‌جمعی استعفا خواهند داد. گزارش جاسوسان امریکایی^۱ از جلسه انحلال جالب توجه است:

در یک اجلاس کابینه به تاریخ ۲۸ یا ۲۹ مهر، هفده نفر از بیست و دو نفر عضو دولت موقت ایران در خواستنامه‌ای را که نخست‌وزیر مهدی بازرگان ارایه کرده بود امضا نمودند که در آن انحلال مجلس خبرگان که مشغول تصحیح پیش‌نویس قانون اساسی می‌باشد، تقاضا شده بود. در ۲۹ مهر مهدی بازرگان و پنج تن دیگر از وزرای کابینه به قم رفتند تا تأیید آیت‌الله روح‌الله خمینی را جلب کنند.

بازرگان عنوان نمود که مجلس با دوباره‌نویسی کامل پیش‌نویس قانون اساسی از حدود اختیارات خود تجاوز کرده و از مدت قانونی خود فراتر رفته است. خمینی قاطعانه پیشنهاد را رد کرد و بازرگان را برای ارایه آن شدیداً توبیخ نمود. او بازرگان و سایر وزرا را متهم به هم‌دستی با انتقادکنندگان از مجلس خصوصاً رحمت‌الله مقدم‌مرآغه‌ای و کسان دیگری که با حزب جمهوری اسلامی خلق مسلمان بودند، نمود. این اطلاعات را اس.دی. پروب/۱ (مقدم‌مرآغه‌ای) از حاج سیدجوادی

۱. کودتای نوژه، همان، ص ۳۱۴.

وزیر دادگستری که بازرگان را در سفر قم همراهی می نموده است به دست آورده است. او خود در اخذ تصمیم یادشده (انحلال مجلس خبرگان) شرکت داشته است. ما بسیار احساس خوشوقتی می کنیم که اس.دی.پروپ/۱ در یک موقعیت منحصر به فرد است که گزارش هایی از مجلس خبرگان که بسیار مورد علاقه تحلیل گران [جاسوسان امریکایی] است می دهد.

دیکتاتوری نعلین به جای دیکتاتوری پوتین!

امام در فردای جلسه هیئت دولت و قبل از ملاقات بازرگان و چند تن از وزرا با ایشان نیز به سختی به مقدم مراغه‌ای و همفکران او حمله می نمایند:

بنابر این است که نگذارند این نهضت به ثمر برسد و برنامه‌هایی که در اسلام هست پیاده بشود، به گوش‌ها می خوانند که اینها هم همان مسائل است! فقط اسم اسلامی رویش گذاشته‌اند! اینها از دیگران دیکتاتورتر هستند! دیکتاتوری عمامه بدتر از دیکتاتوری کذا [تاج]. کدام دیکتاتوری؟! خوب من یک عمامه‌ای هستم، کدام از ما دیکتاتوری کرده‌اند؟ چه دیکتاتوری؟!^۱

حجم گسترده تهاجم به اصل ولایت فقیه و دیکتاتوری خواندن آن و طرح اتهام رفتن «دیکتاتوری پوتین» و آمدن «دیکتاتوری نعلین» پس از تصویب این اصل و همزمان با توطئه انحلال جالب توجه است.

انحلال مجلس خبرگان، طرحی بود که تمامی گروه‌های ضد انقلاب برای مقابله با اسلامی شدن واقعی نظام جمهوری اسلامی در حول آن به وحدت رسیده بودند و توسط افرادی چون امیرانتظام و مقدم مراغه‌ای و با حمایت گسترده جاسوسان امریکایی و وابستگان داخلی آنها به اجرا درآمده بود.

همه پرسی قانون اساسی

با توجه به تسخیر لانه جاسوسی توسط دانشجویان پیرو خط امام و به وجود آمدن جو انقلابی و وحدت اعجاب‌انگیز مردم کشور و از هم پاشیدن تشکیلات جاسوسی امریکا و رسوا و فلج شدن نیروهای مرتبط با آنان و نبود تبلیغات منفی در آستانه همه‌پرسی،

۱. صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۲۹۴.

مردم کشور با رأی بالا به قانون اساسی آن را تأیید نمودند.

مجلس شورای اسلامی آخرین سنگری که ضد انقلاب به فتح آن دل بسته بود!

با شکست عوامل ضد انقلاب و ضد اسلام و طرفداران مکاتب التقاطی در جلوگیری از همه‌پرسی جمهوری اسلامی و تشکیل مجلس خبرگان و تصویب اصل ولایت فقیه و عدم توان آنها برای جلوگیری از همه‌پرسی قانون اساسی، آنان توانستند در انتخابات ریاست جمهوری یکی از عناصر جبهه ملی را که منافقانه دم از اسلام و طرفداری از امام و انقلاب اسلامی می‌زد به ریاست جمهوری برسانند و به مرور بر گرد او تجمع نمایند.

بنی‌صدر و همه طیف‌های غرب‌گرا و شرق‌گرای تجمع نموده در اطراف او، به تهاجمی همه‌جانبه برای تسخیر کرسی‌های مجلس شورای اسلامی روی آوردند.

در روز جمعه ۲۴ اسفند ۵۸ جمعیتی بالغ بر ده میلیون و پانصد هزار نفر در فضایی توأم با آرامش و امنیت، آرای خود را به صندوق‌ها ریختند.

این انتخابات آزادترین انتخابات در مقایسه با انتخابات گذشته بود و تمامی گروه‌ها و احزاب با تفکرات مذهبی و چپ و راست و لیبرال، در آن شرکت کرده و با وسایل گوناگون مواضع و دیدگاه‌های خود را مطرح نمودند و تمام گروه‌ها از شانس برابری برای راه‌یابی به مجلس برخوردار بودند. حساسیت زمان، اختلاف عقیده عمیق، وجود گروه‌های متنوع با تفکرات بسیار متضاد باعث گردید که رقابت بسیار جدی وجود داشته باشد. در حقیقت نتیجه این انتخابات می‌توانست نفوذ هر یک از این جریان‌ها را در کشور و در میان مردم نشان بدهد.

روز تعیین سر نوشت کشور به پاخیزید و به صندوق‌ها هجوم آورید

امام طی پیام مهمی در روز ۲۱ اسفند ۵۸ با اظهار نگرانی از تحولات دشمنان اسلام، از مردم به خصوص جوانان خواستند تا به داوطلبان متعهد به قوانین اسلام رأی دهند.^۱ نتیجه انتخابات با پیروزی ائتلاف بزرگ که در رأس آن حزب جمهوری اسلامی و روحانیت مبارز تهران، که پس از روشن شدن ماهیت بنی‌صدر و احساس خطر از جانب او برای انقلاب از حمایت او خودداری کرده و در مقابل او صف بسته‌اند و سایر گروه‌ها و احزاب طرفدار امام و انقلاب و منفردهای نزدیک به آنها با ۲۰۰ نماینده، نهضت آزادی با حدود ۲۰ نماینده، دفتر همکاری‌های مردم با رئیس‌جمهور ۳۳ نماینده به پایان

۱. همان، ج ۱۲، ص ۱۷۸.

رسید و کاملاً مشخص بود که رئیس‌جمهور که با فریب افکار عمومی توانسته بود به ریاست‌جمهوری برسد، در تسلط بر مجلس و همسو کردن آن با خود شکست خورده است و نیروهای مارکسیست و منافقین به رغم سر و صدای فراوان نتوانسته بودند حتی یک نماینده به مجلس بفرستند و مجدداً اکثر کرسی‌های آن در اختیار یاران انقلاب و امام قرار گرفته بود.

اگر ما رأی نیاورده‌ایم، پس تقلب شده است

نحوه برگزاری انتخابات، مورد اعتراض نیروهای لیبرال و التقاطی و منافقین که بی‌پایگی خود در میان مردم را در یافته بودند، قرار گرفت و با بی‌صدافتی کامل وزارت کشور را متهم به تقلب در انتخابات نمودند.

امام خمینی در پیام خود به مناسبت افتتاح مجلس فرمودند:^۱

شما دوستان محترم، نماینده ملتی هستید که جز به اسلام بزرگ و عدالت الهی اسلامی فکر نمی‌کند و انتخاب شما برای پیاده نمودن عدالت اسلامی است.

افتتاح مجلس در روز ۱۳ رجب (هفتم خرداد) که سالگرد شهادت مرحوم شهید شیخ فضل‌الله نوری نیز بود، بسیار پر معنا بود و برای دشمنان انقلاب پیام‌های زیادی در بر داشت!

طرح لایحه قصاص و مخالفت ضد انقلاب وابسته به بیگانگان با آن

با نزدیک شدن تاریخ افتتاح مجلس شورای اسلامی، شورای عالی قضایی با تعیین پنج فقیه آیات عظام آقایان بهشتی، جوادی آملی، قدوسی، موسوی اردبیلی و ربانی املشی، آنان را موظف نمود که «لایحه قصاص» که برآمده از قرآن و شریعت باشد را تهیه و پس از تصویب دولت، در قالب یک لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم نمایند.

کلیه گروه‌ها و جناح‌های ضد انقلاب پس از ناامیدی در کسب کرسی‌های مجلس شورای اسلامی که آخرین امید آنها بود به بهانه رایحه لایحه قصاص به مجلس زیر سایه حمایت رئیس‌جمهور بنی‌صدر به مخالفت صریح و مستقیم با آن و در حقیقت با اسلامی شدن قوانین که اتمام راه مرحوم شهید شیخ فضل‌الله نوری بود، می‌پردازند. از جمله مجدداً یکصد نفر از حقوق‌دانان و قضات دادگستری که در تابستان سال قبل،

۱. همان، ص ۳۶۱.

کنگره و کلای دادگستری را تشکیل داده بودند در بیانیه‌ای که در تاریخ ۳۰ فروردین ۱۳۶۰ در روزنامه/انقلاب/اسلامی منتشر شد، به مخالفت با این لایحه برخاسته و خواهان تجدیدنظر کلی در آن می‌شوند.

اینان همان عناصری بودند که به رهبری حسن نزیه و رحمت‌الله مقدم‌مراغه‌ای و هدایت‌الله متین‌دفتری، در خرداد ۵۸ با تشکیل مجلس خبرگان به مخالفت برخاسته بودند و قوانین اسلامی را قابل پیاده شدن و اجرا نمی‌دانستند. اما اینک در خرداد ۵۹ به دلیل یافت شدن اسناد ارتباط و جاسوسی این افراد برای امریکا و افشای آن توسط دانشجویان پیرو خط امام از صحنه سیاست حذف و عناصر جدید و هم‌فکر دیگری، سردمدار این جریان شده بودند.

این افراد مدعی شده‌اند که نظام کیفری اسلام با شرایط جامعه تناسب ندارد و لازم است در آن اجتهاد نو صورت پذیرد و لایحه قصاص دارای اشکالات جدی حقوقی، اخلاقی و نقایص فقهی می‌باشد و بدون توجه به نظریات حقوقدانان و دستاوردهای علمی جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی تنظیم شده است.

و در ادامه جبهه ملی که یکی از عناصرشان با فریبکاری به ریاست جمهوری رسیده است، همگام با تمام عناصر ضد انقلاب و منافقین که در زیر پوشش او متشکل شده‌اند، به مخالفت با لایحه قصاص برخاسته و در مقابل حضرت امام و انقلاب و مردم مسلمان و خواسته‌های آنان صف‌بندی می‌کنند.

تشکیلات نوین قضایی بر اساس تعالیم مقدس اسلام

امام در حکم انتصاب آیت‌الله بهشتی به ریاست دیوان عالی کشور در ۴ اسفند ۵۸ بر «ضرورت ایجاد تشکیلات نوین قضایی بر اساس تعالیم مقدس اسلام» تأکید ورزیدند و آیت‌الله بهشتی هم با علم به مشکلات و مخالفت‌های فراوان پیش رو، قاطعانه در این راه قدم برداشتند.

ارایه لایحه قصاص و تیرهای مسموم تهمت و افترا

شاید به جرئت بتوان ادعا کرد طی دوران چندساله مظلومیت و ترور شخصیتی شهید بهشتی توسط دشمنان، کمتر زمانی مانند بهار سال ۱۳۶۰ یعنی زمان ارایه لایحه قصاص اسلامی، ایشان در معرض هجوم تیرهای مسموم تهمت و افترای این بی‌اعتقادان به اسلام و مجذوبان مکاتب شرقی و غربی و اصحاب مکر و شیطنت قرار گرفتند. لکن

تهاجم تبلیغاتی فلج‌کننده آنان و حامیان بین‌المللی آنان کمترین تأثیری در اراده بلند آن عالم متخلق به اخلاق الهی نداشت. دانش گسترده آن فقیه دانشمند و زمان‌شناس و متفکر مردمی و عاشق معنویت اسلامی و انقلابی صادق و مطلع از مبانی روشن عدالت اسلامی، موجب شده بود که ایشان با قاطعیت و متانت و اخلاق و شجاعتی بی‌نظیر و بدون هیچ‌گونه تردید به دفاع مستدل و منطقی از احکام قضایی اسلام و طی مراحل قانونی اجرایی شدن آن بپردازند و بی‌پروا بر اجرای دقیق احکام اسلام پافشاری نمایند و بر مدار رضایت عامه مردم مسلمان و فداکار که خواهان پیاده شدن احکام اسلامی و عدالت علوی در کشور بودند، حرکت نمایند و به جوسازی‌ها بی‌اعتنا باشند.

ایشان در مصاحبه‌ای مطبوعاتی در ۷ اسفند ۵۹ به شبهه‌افکنی‌ها علیه لایحه قصاص چنین پاسخ دادند:

صریحاً می‌گوییم نظام حقوق مدنی و جزایی جمهوری اسلامی ما بر پایه تعالیم اسلام خواهد بود. به اجتهاد زنده و پویا در زمینه قوانین و مقررات سخت معتقدیم اما آن اجتهاد زنده و پویایی که با شناخت فقه اسلامی انجام پذیرد، نه آنچه دیگران با معلومات سطحی از فقه اسلامی درباره جهان‌بینی و معارف اسلام بسازند و بپردازند.

دعوت به راهپیمایی علیه اسلامی شدن قوانین و لایحه قصاص

جبهه ملی پر سر و صدا و کم‌جمعیت که در مراحل گوناگون انقلاب اعضای آن در مقابل انقلاب و امام و ملت ایران و به نفع بیگانگان وارد عمل شده بودند، با رئیس‌جمهور شدن بنی‌صدر پیرامون او تجمع نمودند تا برای رسیدن به اهداف خود از هم جبهه‌ای خود استفاده نمایند.

آنان مصمم بودند که از اسلامی شدن قوانین و برپایی نظامی اسلامی که به دلیل داشتن پشتوانه مردمی استقلال واقعی را دنبال کند و دست بیگانگان و بیگانه‌اندیشان را کوتاه کند، جلوگیری نمایند و افکار و عقاید خود را که افکاری مبتنی بر مبانی اومانستی عرفی گرایانه و مخالف با حاکمیت قوانین اسلامی بود و خواهان همزیستی مسالمت‌آمیز با ابرقدرت‌ها و کسب رضایت آنان بود را بر اکثریت ملت ایران تحمیل نمایند.

آنان خود را عقلای قوم و آگاه به تمام مسائل عصر و مصالح ملت ایران تصور می‌کردند و مردم ایران و رهبران مردمی آنان را شایسته آزاد بودن و شایسته انتخاب کردن نمی‌دانستند و خود را قیم آنان می‌پنداشتند و لذا به خود حق می‌دادند در برابر خواست

آنان که اسلامی شدن نظام و پیاده شدن قوانین اسلامی و تشکیل یک نظام نه شرقی و نه غربی بود، بایستند و در این راه از پشتیبانی ابرقدرت‌ها به خصوص امریکا نیز برخوردار بودند.

همزمان با عزل بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا، قرار بود در جلسه روز ۲۶ خرداد دو فوریت طرح بررسی کفایت سیاسی رئیس‌جمهور به بحث و رأی‌گیری گذارده شود. جبهه ملی طی اعلامیه‌ای که بهانه آن نفی و حمله شدید به لایحه قصاص که چند ماه قبل تقدیم مجلس شده بود، مردم را به بهانه مخالفت با لایحه قصاص به یک راهپیمایی در عصر روز ۲۵ خرداد ۱۳۶۰ فراخواند.

این راهپیمایی در حقیقت قیام و شورش، در برابر تصمیمات رهبران انقلاب به خاطر حذف بنی‌صدر و ضد انقلاب مرتبط با بیگانه از صحنه سیاسی کشور و جلوگیری از سوءاستفاده منافقانه آنان از قدرت برای سرنگونی نظام جمهوری اسلامی بود. تمامی گروهک‌های ضد انقلاب از جمله گروهک منافقین نیز با جبهه ملی هماهنگ شده بودند. راهپیمایی، به زعم آنان می‌توانست جرقه‌ای برای سلسله شورش‌های خشن و برپایی جنگ مسلحانه فلج‌کننده علیه نظام باشد. توهم وحدت همه گروهک‌ها و همه احزاب در پشت سر بنی‌صدر و توهم داشتن حمایت مردمی و نیز تصور حمایت ابرقدرت‌ها از آنها، رسیدن به آمال و آرزوهای دیرینه و کسب قدرت را برای آنان ظاهراً در دسترس قرار داده بود و همین باعث شد که احتیاط و حزم را نیز از دست بدهند و به قوانین اسلامی نیز علناً بتازند.

آنان در اعلامیه دیگری، از این لایحه با عنوان «لایحه غیر انسانی قصاص» نام برده و آن را ناسازگار با آزادی و کرامت انسانی دانسته و مردم را علیه سیاست‌های نظام دعوت به شورش نموده بودند.

قانون قصاص، از آیات صریح قرآن برگرفته شده بود و مخالفت با آن، مخالفتی علنی با قرآن بود. آنان با اهانت به احکام اسلامی و قرآن کریم می‌خواستند که با تحریک امام و مردم مسلمان و برانگیختن واکنش شدید آنان، موجبات خشونت گسترده‌ای را فراهم آورند و به درگیری‌های گسترده خیابانی دامن بزنند و جنگ مسلحانه طراحی شده جبهه متحد ضد انقلاب و حامیان سلطه‌طلب جهانی آنان را توجیه و آغاز نمایند. اما نفی و اهانت به یک امر ضروری دین برای پنهان داشتن هدف اصلی، بزرگ‌ترین اشتباه آنان بود.

صدور حکم از تداوم جبهه ملی در صورت اصرار و پافشاری بر نفی حکم ضروری قصاص

این بار نیز هوشیاری و قاطعیت امام و آشکار نمودن چهره ضد قرآن و ضد اسلام جبهه ملی موجب حذف همیشگی این جریان از صحنه سیاسی کشور شد.

امام خمینی، صبح آن روز در سخنرانی پر شور و مفصل و رسواکننده خود نقاب از چهره این توطئه‌گران فریب کار برداشته و به رسوایی آنان پرداختند و در میان اعجاب طراحان توطئه، پاسخی قاطع و کوبنده و برخاسته از فرهنگ اسلامی به آنان دادند. پاسخی که آنان اصلاً به مخیله‌شان خطور نمی‌کرد؛ یعنی صدور حکم «ارتداد» جبهه ملی در صورت اصرار و پافشاری بر نفی حکم ضروری قصاص! امام چهره مصدق را که در زوررقی از مبارزه ضد استعماری و تقدس «رهبر ضد استعماری» بودن و طرفداری دروغین از دموکراسی، پوشیده شده بود و کسی جرئت نداشت به شخصیت حقیقی او نزدیک شود و نقاب از چهره او و خطاهای و حشمتناک و مواضع ضد اسلامی و روحیه انحصار گرایانه و دیکتاتور مآبانه او بردارد، روشن کرده و خطر او و افکار ضد اسلامی و ضد روحانیت او و پیروان و شاگردان مکتب او را آشکار می‌سازند:^۱

در این راهپیمایی مسلمانان را دعوت کرده‌اند که در مقابل قرآن و در مقابل احکام ضروریه اسلام قیام کنند! من از آن ریشه‌هایش می‌دانم، یک گروهی که از اولش باطل و با اسلام و روحانیت اسلام سرسخت مخالف بودند. اولش هم وقتی که مرحوم آیت‌الله کاشانی دید که اینها دارند خلاف می‌کنند و صحبت کرد، اینها به یک سگی نزدیک مجلس عینک زدند و اسمش را «آیت‌الله» گذاشتند!

این در زمان آن بود که اینها فخر می‌کنند به وجود او. او هم مسلم نبود. من در آن روز در منزل یکی از علمای تهران بودم. من به آن آقا عرض کردم که این دیگر مخالفت با شخص نیست، این سیلی خواهد خورد و طولی نکشید که سیلی را خورد و اگر مانده بود، سیلی بر اسلام می‌زد. اینها تفاله‌های آن جمعیت هستند که حالا قصاص را، حکم ضروری اسلام را، «غیر انسانی» می‌خوانند.

و در نهایت امام خمینی (ره) با شجاعت بی‌نظیر، حکم خدا در مورد آنان را بیان نمودند و جبهه ملی را «مرتد» اعلام کردند و چهره واقعی آنان را برای مردم روشن کردند و این

۱. همان، ج ۱۴، ص ۴۴۹.

گروه بی‌اصالت که بسان گذشتگان خود نه به اسلام معتقد بودند و نه به ملیت متعهد، از امام به عنوان مرجعی که حکم اسلام را اعلام می‌دارد، سیلی خوردند.

دغدغه اصلی امام، خطی خطرناک‌تر از ارتداد!

امام عتاب خود به جبهه ملی را در چند جمله خلاصه می‌نمایند و بیشتر به خطر مهم‌تر از ارتداد و کسائی که در لباس مذهب به اندیشه‌های ناب اسلامی می‌تاختند و زمینه مغشوش شدن افکار جوانان انقلابی و زمینه جذب آنان به مکاتب انحرافی را فراهم می‌آوردند و ضررشان از «مرتدین» و از «محرابین» بیشتر بود، پرداختند:^۱

من به آنهایی که با جبهه ملی و با منافقین و منحرفین پیوند کرده‌اند، کار دارم. شمایی که متدین هستی و مدعی تدین، چه توجیهی از این معنا دارد؟ آیا تکلیف شرعی فقط این است که مردم را دعوت کنی به شورش در مقابل دولت اسلامی و مجلس شورای اسلامی؟!

آیا نهضت آزادی هم قبول دارد آن حرفی را که جبهه ملی می‌گوید؟ به دنبال سخنان امام و صدور حکم ارتداد جبهه ملی و اعلام مخالفت آنان با قرآن و احکام آن و اعلام اینکه در تمام طول سلطنت خاندان پهلوی چنین جسارتی به اسلام و قرآن نشده است، آیات عظام گلپایگانی و مرعشی نیز در حمایت از امام بیان داشتند:^۲ اگر مسلمانی حکم قصاص را که صریح قرآن و ضروری دین است منکر شود، مرتد می‌شود.

از سوی دیگر نهضت آزادی که با انتخاب رهبر خود به ریاست دولت موقت در اطلاعیه خود چنین گفته بود:

و از آنجا که به فرمان آیه شریفه «اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اولی الامر منکم» اطاعت از این اوامر را وظیفه شرعی و عقیدتی خود به شمار می‌آوریم و از آنجا که بر طبق اصول والای اسلام و به خصوص مذهب شیعه که مرجعیت عالی آن به عنوان نیابت از امام، حق عزل و نصب دارد...

در بعدازظهر ۲۵ خرداد اطلاعیه‌ای صادر و صرفاً آنچه شایعه دعوت نهضت آزادی به راهپیمایی می‌نامید را تکذیب کرد اما از موضع‌گیری صریح برای محکوم کردن جبهه

۱. همان.

۲. کیهان، ۱۳۶۰/۳/۲۶.

ملی و غیر انسانی نامیدن لایحه قصاص، خودداری نمود. تداوم مخالفت نهضت آزادی و رهبران آن و هم‌جبهه‌شدن آنان با ضد انقلاب و حامیان جهانی آنان به خصوص در دوران جنگ تحمیلی نیز نهایت به «طرد» آنان توسط امام راحل منجر گردید:

نهضت به اصطلاح آزادی صلاحیت برای هیچ امری از امور دولتی یا قانون‌گذاری یا قضایی را ندارند و ضرر آنها، به اعتبار آنکه متظاهر به اسلام هستند و با این حربه جوانان عزیز ما را منحرف خواهند کرد و نیز با دخالت بی‌مورد در تفسیر قرآن کریم و احادیث شریفه و تأویل‌های جاهلانه موجب فساد عظیم ممکن است بشوند، از ضرر گروهک‌های دیگر حتی منافقین این فرزندان عزیز مهندس بازرگان، بیشتر و بالاتر است.^۱

منافقین نیز که نوک پیکان تهاجم جبهه متحد ضد انقلاب بوده و با عزل بنی‌صدر، اعلام جنگ مسلحانه با نظام اسلامی نموده بودند با حکم «محارب بودن» دستگاه قضایی روبه‌رو گردیدند و با قیام سیل بنیان‌کن مردم و برای همیشه از صحنه سیاست نظام جمهوری اسلامی حذف گردیدند.

۱. صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۴۸۱.